SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 6 (3) - 2023

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ
ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
ELECTRONIC JOURNAL

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I6Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа октори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Аминов Хамидулла Абдирахимович -
БОБУР ДАВРИДАГИ САМАРҚАНД ШАЙХУЛИСЛОМИ 9-14

Неъматов Рустам Абдуваид ўғли
ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР 15-23

Raxmanov Zafar Adilovich, Aloxunov Alisher Ahmadjonovich
FARG‘ONA VODIYSI ARXEOLOGIK YODGORLIKLARI JOYLASHUV QONUNIYATLARI: TAHLIL VA MULOHAZALAR 23-32

Мансуров Музаффаржон
СОВЕТ ИТТИФОҚИ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА МАДАНИЙ ТУРИЗМНИНГ ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ 32-42

Mirsoatova Sayyora Turg‘unovna, Muhsiddinov Ahrorbek Mamurovich
FARG‘ONA MEZOLIT VA NEOLIT DAVRI JAMOALARINI O‘ZARO MADANIY ALOQALARI XUSUSIDA 43-48

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Kurpayanidi Konstantin Ivanovich
COVID-19 PANDEMIYASI OQIBATLARINI BARTARAF ETISH SHAROITIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYaLARNI JORIY ETISH MASALALARI 49-55

Mexmonaliyev Ulug‘bek Erkinjon o‘g‘li
KOMPANIYALAR SAMARALI BOSHQARUV TIZIMIDA ICHKI NAZORATNING O‘RNI 56-65

Абдуллаева Зульфия Иззатовна
ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПОВЕДЕНИЕ КЛИЕНТОВ ГОСТИНИЦ 66-74

Алимова Муниса Юлчиевна
ҚИШЛОҚ АҲОЛИСИ ТУРМУШ ДАРАЖАСИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ТАСНИФИ 75-80

Абдиева Наргиза Шухратовна
ИЧКИ АУДИТДА ФИРИБГАРЛИК РИСКИНИ АНИҚЛАШ ВА БАҲОЛАШ 81-91

Тўхтасинова Дилдора Раҳмонбердиевна, Ахунова Маърифат Хакимовна
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ҲАЁТ 92-97

Tojimatov Izzatbek Ikromali o‘g‘li
BOZOR ISLOHOTLARI SHAROITIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH MASALALARI 98-103

Савинова Галина Анатольевна
ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ МСФО И НСБУ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОСТАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 104-108

Qodirov Sardorbek Isroiljon o‘g‘li
QURILISH SANOATI KORXONALARI FAOLIYATINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH MASALALARI 109-114

Урдушев Хамракул, Мавлянов Мажид, Эшанкулов Сирожиддин, Розиева Гулхаё
АГРОКЛАСТЕРЛАР ВА УЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ЎРНИ 115-125

Худаярова Хуршида Абдуназаровна
ЎЗБЕКИСТОНДА ИННОВАЦИОН БАНК ХИЗМАТЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ МУАММОЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ 126-132

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Бойдадаев Абдуррохмон Толибжон ўғли
РЕНЕССАНС ДАВРИДА ПАНТЕИСТИК ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ...... 133-141

Аликулов Хусниддин Акбарович
ҲОЗИРГИ ДАВРДА ГЛОБАЛ ЭКОЛОГИК ХАВФ-ХАТАР ВА НАНОТЕХНОЛОГИЯЛАР . 142-151

Саидова Камола Усканбаевна
РЕНЕССАНС ДАВРИ САНЪАТИ – ЖАҲОН МАДАНИЯТИ АЖРАЛМАС ҚИСМИ СИФАТИДА 152-156

Shirinov Anvar Qanoatovich
MARKAZIY OSIYODA INSON TARAQQIYOTI SOHASIDAGI STRATEGIYALARNING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI 157-162

Хасанов Бобуржон Хакимович
ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА ОММАВИЙ НОРОЗИЛИК ҲАРАКАТЛАРИНИ ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ ҒОЯВИЙ-МАФКУРАВИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ 163-167

Xodjayeva Fotima Nabixonovna
AHMAD G‘AZZOLIYNING “SAVONIH” ASARI HAQIDA QISQACHA TASNIF 168-172

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Rustamova Shaxnoza Abduraximovna
MATN, TARJIMA TURLARI VA TARJIMADA TARJIMON MAHORATINING O‘RNI 173-180

Abdulloyeva Kamola Mirxon qizi
MUALLIF DISKURSIV SHAXSI TUSHUNCHASI, STRUKTURASI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 181-191

Turg‘unova Fazilat Rustam qizi
PRAGMALINGVISTIKA NUQTAI NAZARIDAN SARLAVHA FUNKTSIYALARI 192-197

Saidov O‘lmas Raxmatovich
O‘ZBEK TILI ISH YURITISH TERMINLARINING ETIMOLOGIK TAVSIFI 198-206

Xuramova Dildora Rahkmonkulovna, Axmedova Firuza Asrorovna
O‘ZBEKISTONDA TARJIMONLARNING TARJIMA USLUBINI BERILISHI XUSUSIDA 207-213

Ataboyev Isroiljon Mirza o‘g‘li
MADANIYATLARARO SIYOSIY MAKONDA TAJOVUZKOR SALOHIYATGA EGA NUTQ TA’SIRINING USULLARI 214-219

Murodova Nilufar Karomatovna
BLOGERLIK FAOLIYATIDA MAHORAT MASALALARI 220-224

Ochilova Hilola Husan qizi
XITOY TILIDA NOMINALIZATSIYA HODISASI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR 225-229

Kuvonov Zarifjon Maxsiddin o‘g‘li
NEMIS TILIGA CHET TILIDAN O‘ZLASHAGAN SO‘ZLARNING STRUKTURAL-SEMANTIK TADQIQI 230-238

Yakubova Nilufar Egamberganovna
“MULLO NASRIDDIN” – TURKIY MATBUOT TARIXIDA MUHIM HODISA 239-245

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Абдуллаева Маликабону Эркин қизи
ХАЛҚ ТАЪЛИМИДА МАЪМУРИЙ БОШҚАРУВ ВА МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИ БИЛАН БОҒЛИҚ КОРРУПЦИЯВИЙ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ 246-256

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Jumayev Rustam G‘aniyevich
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O‘QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 257-263

Бозорова Муслима
ЭТНОПЕДАГОГИКА ТАЛАБА-ЁШЛАРДА ЎЗБЕКОНА МИЛЛИЙ ЎЗИГА ХОСЛИКНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА 264-270

Samadova Sarvinoz Samad qizi
YOSHLARNI BAG‘RIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHGA DOIR KOMPETENSIYALAR.... 271-275

Жўраев Вохид Тожимаматович
РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА ТАЪЛИМ МУАССАСАСИНИ БОШҚАРИШ 276-288

Бозорова Назокат
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИГА ОИД МАҲАЛЛИЙ МУЗЕЙ МАТЕРИАЛЛАРИ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ТАРБИЯВИЙ-ТАДҚИҚОТ ФАОЛИЯТИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА 289-295

Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o‘g‘li
MAKTAB O‘QUVCHILARINI HUQUQIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISH TEHNOLOGIYALARI BORASIDA EKSPERIMENT ISHLARINI TASHKIL ETISH VA NATIJALAR TAHLILI 296-301

Sharipova Sitora Xaydarovna
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA RUS TILI FANINI O‘QITISHDA MUAMMOLI TA’LIMDAN FOYDALANISH 302-307

Isag‘aliyeva Sadafxon Muxammadaminovna
BIOLOGIYA O‘QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INTERFAOL USULLARNI QO‘LLASH 308-312

Umarov Abdusamat Abdumalikovich, Xojimurodova Mahliyoxon Kenjavoy qizi
OILA VA NIKOH SHAROITIDA AYOLLAR SPORTINING MUAMMOLARI 313-317

Sulaymanova Dildora Nazarovna
LOYIHAGA ASOSLANGAN O‘QITISH TEXNOLOGIYASINING MOHIYATI VA MAZMUNI ...318-325

Ro‘ziev Rustam Ro‘zimurodovich
YONG‘IN XAVFSIZLIGI MADANIYATI–ODDIYLIKDAN KOMILLIK SARI 326-330

Акрамов Баходир
МАЛАКАЛИ ДАРВОЗАБОНЛАРНИ ЎЙИН ДАВОМИДА БАЖАРИЛАДИГАН ТЕХНИК-ТАКТИК ҲАРАКАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ 331-336

Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o‘g‘li
BO‘LAJAK TARIXCHILARDA TARIX FALSAFASI VA UNING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARIGA DOIR BILIMLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 337-342

Umarov Bekzod Azizovich
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA PEDAGOGLARNING PROFESSIONAL KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI 343-349

Бекимбетова Дильфуза Оралбаевна
РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И ГОСУДАРСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ 350-356

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 6 (3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

08.00.00-Иқтисодиёт фанлари

Kurpayanidi Konstantin Ivanovich
"Iqtisodiyot" kafedrasi professori,
Farg‘ona Politexnika Instituti
Xalqaro nazariy va amaliy fanlar
Akademiyasining muxbir a'zosi (AQSh),
E-mail: antinari@gmail.com

COVID-19 PANDEMIYaSI OQIBATLARINI BARTARAF ETISH SHAROITIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYaLARNI JORIY ETISH MASALALARI

Annotasiya. Maqolada bugngi kunning dolzarb masalaliridan biriga aylangan COVID-19 pandemiyasi sharoitida (IT) axborot texnologiyalaridan keng foydalanishda raqamli texnologiyalarni joriy etish masallari yoritilgan bo‘lib, COVID-19 pandemiyasi ta'siri natijasida milliy iqtisodiyotni raqamlashtirish unda blokcheyn texnologiyasi, IT texnologiyalari, UI/X dizaynerlar, Back-end, front-end dasturlari, qo‘llash mamlakat iqtisodiyotini rivojlanishiga ijobiy ta'siri o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: milliy iqtisodiyot, COVID-19, blokcheyn texnologiyasi, IT texnologiyalari, dizaynerlar, Back-end, front-end dasturlar.

Курпаяниди Константин Иванович
профессор кафедры «Экономика»,
Ферганский политехнический институт
Член-корреспондент Международной академии
теоретических и прикладных наук (США),

ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КОНТЕКСТЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ ПОСЛЕДСТВИЙ ПАНДЕМИИ COVID-19

Аннотация. В статье рассматриваются притчи о внедрении цифровых технологий при широком использовании информационных технологий в контексте пандемии COVID-19, ставшей одной из актуальных проблем сегодняшнего дня, цифровизации национальной экономики в результате воздействия пандемии COVID-19, при которой блокчейн технологии, IT-технологии, дизайнеры UI/X, серверная часть.

Ключевые слова: национальная экономика, COVID-19, технология блокчейн, IT-технологии, дизайнеры, Back-end, front-end приложения.

Kurpayanidi Konstantin Ivanovich
Professor of the Department of Economics,
Fergana Polytechnic Institute
Corresponding Member of the International
Academy of Theoretical and Applied Sciences (USA)

ISSUES OF THE INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF OVERCOMING THE CONSEQUENCES OF THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract. The article covers the parables of the introduction of digital technologies in the widespread use of Information Technology in the context of the COVID-19 pandemic, which has become one of the pressing issues of today, digitization of the national economy as a result of the impact of the COVID-19 pandemic, in which blockchain technology, IT technologies, UI/X designers, Back-end.

Keywords: national economy, COVID-19, blockchain technology, IT technologies, designers, Back-end, front-end applications.

DOI: https://doi.org/10.47390/SP1342V3I6Y2023N06

Kirish. Epedemiya va pandemiya fan uchun tez-tez uchrab turadigan va tanish boʻlgan xodisalardan biridir. Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy holatidan qat'iy nazar turli davlatlarda sodir boʻlgan. Bugungi kunda butun dunyo boʻylab tarqalgan koronavirus pandemiyasi bundan mustasno emas. XXI asrda tibbiyot, iqtisodiyot, fan taraqqiyotining yuqori darajasiga qaramay infeksiyaning tarqalishi milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida koʻplab muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Mamlakatimizda koronavirus tarqalishidan aholini himoyalash va global pandemiyaning mamlakatimizdagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlariga ta'sirini yumshatish boʻyicha bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatimiz Prezidenti muhtaram, Sh.Mirziyoyev tashabbuslari bilan makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiyot tarmoqlarining uzluksiz ishlashi, tashqi iqtisodiy faoliyatni ragʻbatlantirish, aholiga samarali ijtimoiy yordam koʻrsatishni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Pandemiya davridagi inqiroz koʻp narsalarni toʻxtatish va qayta koʻrib chiqish uchun yaxshi imkoniyatdir va shu bilan birga keyingi rivojlanish yoʻllarini aniqlaydi. COVID-19 pandemiyasi sharoitida (IT) axborot texnologiyalaridan keng foydalanish milliy iqtisodiyotni raqamlashtirish boʻyicha bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim boʻlgan ishlarni shiddat bilan rivojlanishiga sabab boʻlmoqda.

Tahlil va natijalar muhokamasi. Iqtisodiyotni raqamlashtirish mamlakat iqtisodiyotining imkoniyatlarini kengaytirishga, undagi ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va ekologik muammolarni tez va arzon hal qilish imkoniyatini yaratadi. Mazkur jarayonda yirik katta miqdordagi ma'lumotlar bazasini shakllantirish, ularni qayta ishlash, turli darajadagi platformalardagi tranzaksiyalar almashinuvi tezligini oshirib, qoʻshilgan qiymat yaratilish zanjirlarini transformasiyalashuviga olib keladi (Kobulov, 1998). Aynan iqtisodiyotni raqamlashtirish orqali jamiyatdagi mavjud barcha platformani qamrab olgan holda samaradorlik koʻrsatkichlariga, iqtisodiyotda yaratilayotgan qoʻshilgan qiymatlilikka, bandlik muammosiga, daromadlilik darajasiga, xarajatlarni optimallashtirishga hamda savdo sotiqni tezlashtirishga ta'sir koʻrsatadi.

Bugungi kunda jahonda COVID-19 koronavirus pandemiyasi tarqalishi insonlarning harakatlanishiga cheklovlar (karantinga) kiritilishiga sabab boʻldi. Natijada aksariyat korxonalar masofadan ishlash tizimiga oʻtkazildi.

Mamlakatimiz amaliyotida masofaviy ish bilan bandlik (personalni masofadan boshqarish) tashkiliy-huquqiy asoslari toʻlaqonli shakllanmagan edi. OʻzbekistonRespublikasi Prezidentining 2020 yil 19 martdagi PF-5969-son «Koronavirus pandemiyasi va global inqiroz holatlarining iqtisodiyot tarmoqlariga salbiy ta'sirini yumshatish boʻyicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar toʻgʻrisida»gi Farmoni asosida, Oʻzbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi tomonidan karantinga oid choralar amal qilish davrida xodimlarni

masofaviy ish usulida, moslashuvchan ish grafigida yoki uyda ishlashga oʻtkazishning vaqtinchalik tartibi toʻgʻrisidagi nizomi tasdiqlandi.

Natijada iqtisodiyotning barcha va tarmoq va sohalarini raqamlashtirish jarayonida UI/X dizaynerlar, Back-end dasturchilari, front-end yaratuvchilari, raqamlashtirish mahsulotlari menejerlari va marketologlari, raqamlashtirish me'morlari kabi zamonaviy mutaxassislarga nisbatan talab oshishiga olib keladi (Bekmurodov, 2004).

Ta'kidlash joizki, iqtisodiyotni raqamlashtirishda asosiy jarayonlardan biri bu makro va mikro darajada iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalaridan foydalanishga oʻtish hisoblanadi. Aynan milliy iqtisodiyotimizni raqamlashtirish jarayonini tezlashtirish kafolati boʻlib, iqtisodiyotning barcha jabhalarida blokcheyn texnologiyasidan foydalanish amaliyotini joriy etishdir.

Blokcheyn revolyusion texnologiya boʻlib bugungi kunda barcha mavjud biznesmodellarni tub mohiyatini oʻzgartirib yuborishga xizmat qilib iqtisodiyotni toʻliq transformasiya qilgan holda yangi ilmiy texnik yangiliklarni olib kirishi mumkin. Blokcheyn bu yirik buxgalteriya kitobi boʻlib, jarayonda ishtirok etuvchi har bir ishtirokchi oʻz yozuvlarini kiritib borishi, ma'lumotlarni saqlashni ta'minlashi hamda yigʻilgan yirik hajmdagi ma'lumotlar bazasidan dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan komp'yuter texnologiyalari orqali foydalanishi, tahlil qilishi va nazoratini amalga oshirishi mumkin boʻladi (Aripov, 2004). Blokcheyn bu markazlashtirilgan boshqaruv tuzilmasiga ega boʻlmagan holda internet yordamida yirik hajmdagi ma'lumotlar bazasini yigʻish, saqlash va ularni havfsizligini ta'minlash imkoniyatini beruvchi dasturiy mahsulot boʻlib hisoblanadi.

Iqtisodiyotni raqamlashtirish yoki raqamlashtirish transformasiyasi jarayoni deyarli barcha tarmoq va sohalarni qamrab olgan holda, ish unumdorligi va mehnat samaradorligini keskin oshirishga, koʻrsatilayotgan xizmat turlari sifatini yaxshilashga, ular tannarxini keskin kamaytirishga, jahon bozorini keng miqyosda qamrovini amalga oshirishga imkoniyat yaratdi (Xodiev, 2007). Mazkur jarayonda robototexnika, IT, “bulutli hisoblash”, “katta hajmdagi ma'lumotlar bazasi” uch oʻlchovli nashrlardan foydalanish kabi yoʻnalishlar ham jadal sur'atlar bilan rivojlanilishiga erishildi.

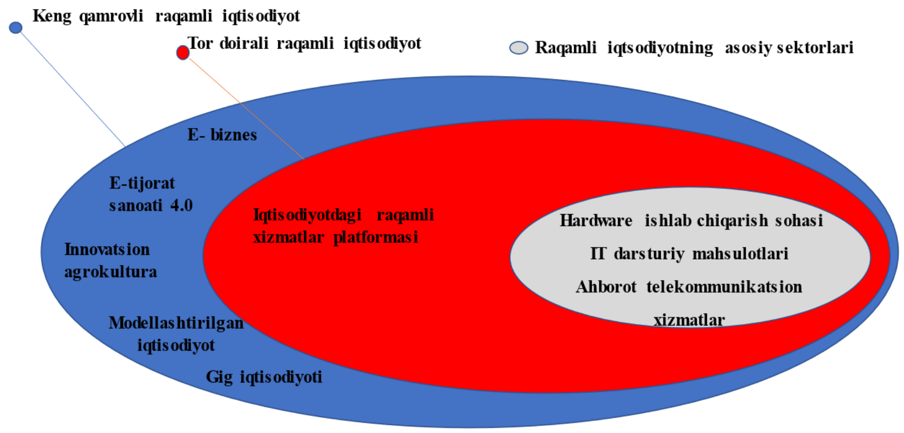

1-rasm. Iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayoni tavsifi

1-rasmda iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayoni tavsifi keltirilgan boʻlib, mazkur jarayonda asosiy urgʻu raqamlashtirish xizmat turlari, iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish, internet tijoratini rivojlantirish shartlari, tijorat sanoatining barcha vakillari, yangi axborot

telekomunikasion infratuzilmasini rivojlantirish shart sharoitlariga bogʻliq ekanligini koʻrishimiz mumkin.

Butun dunyoda tarqalgan COVID-19 pandemiyasi ta'siri natijasida milliy iqtisodiyotni raqamlashtirish unda blokcheyn texnologiyasi, IT texnologiyalari, UI/X dizaynerlar, Back-end, front-end dasturlari, qoʻllash mamlakat iqtisodiyotini rivojlanishiga ijobiy ta'sirini qoʻshadi.

Bundan tashqari aynan iqtisodiyotning turli tarmoq va sohalarining raqamlashtirish orqali bugungi kun amaliyotida qator ijobiy oʻzgarishlarga erish mumkin.

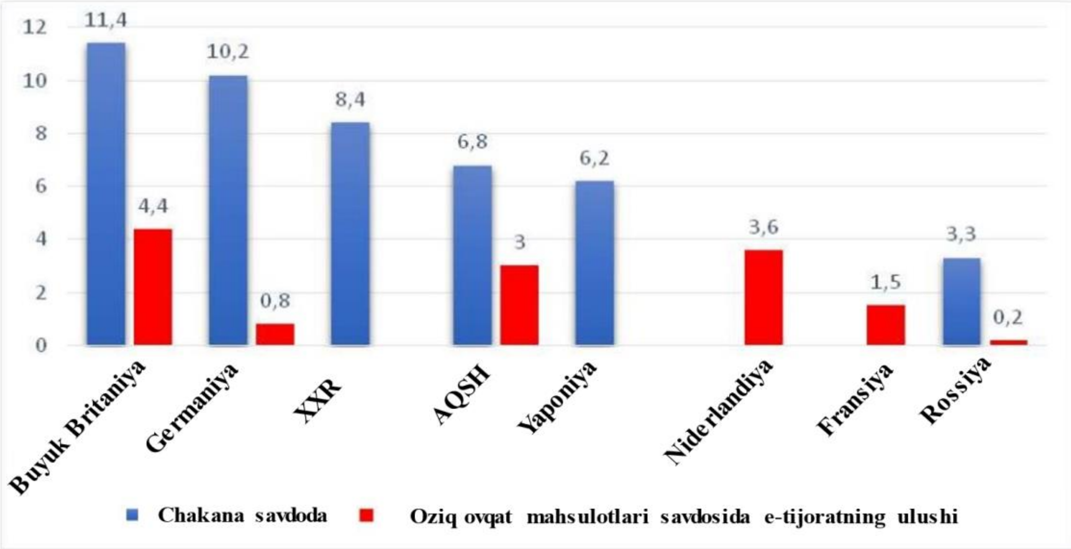

2-rasm. Rivojlangan davlatlarda chakana va oziq ovqat mahsulotlari savdosini raqamlashtirish natijalari tahlili

2-rasmda rivojlangan davlatlarda chakana va oziq-ovqat mahsulotlari savdosini raqamlashtirish natijalari tahlili keltirilgan boʻlib, Buyuk Britaniya va Germanida chakana savdodagi e-tijorat ulushi 10 foizdan koʻproqni tashkil etgan boʻlsa, bu koʻrsatkich Rossiyada 3.3 foizga teng boʻlgan soʻnggi yillarda.

Rivojlangan mamlakatlarning bu boradagi tarjibalarini tahlil qiladigan boʻlsak, chakana va oziq-ovqat savdosini e-tijoratlashtirish natijasida jahon savdo tizimida qator ijobiy oʻzgarishlarga erishildi. Jumladan savdolarning aylanish tezligi oshishi bilan bir qatorda, savdoni amalga oshirish xarajatlarini optimallashtirishga, ular tannarxini keskin tushirishga, savdo hajmini keskin oshirilishiga, tanlov platformasini kengaytirishga, yangi resurslar bazasini oshirishga, yangidan yangi ish oʻrinlari va sohalarni dunyoga kelishiga olib keldi.

Ta'kidlash joizki, iqtisodiyotni raqamlashtirish yoʻnalishda bugungi kunga kelib mamlakatimizda qator chora-tadbirlar ishlab chiqilgan.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 3 iyuldagi PQ-3832-sonli “Oʻzbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi qaroriga muvofiq belgilangan qoʻyidagi vazifalar COVID-19 pandemiyasi sharoitida oʻz yechimlarini tezlik bilan topa olayotganligini guvoxi boʻlishimiz mumkin:

- smart-kontrakt (raqamli tranzaksiyalarni avtomatik tartibda amalga oshirish orqali huquq va majburiyatlar bajarilishini nazarda tutuvchi elektron shakldagi shartnoma), konsalting, emissiya, ayirboshlash, saqlash, taqsimlash, boshqarish, sugʻurtalash, kraud-

fanding (jamoaviy moliyalashtirish), shuningdek, “blokcheyn” texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish masalalari shiddat bilan amalga oshirilmoqda;

- korxona va tashkilotlar tomonidan “blokcheyn” texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish sohasida zamonaviy axborot-kommunikasiya texnologiyalaridan foydalangan holda amaliy ish koʻnikmalariga ega malakali kadrlari yetishmasligi va ularni kechiktirib boʻlmaydigan tarzda tayyorlash masalalari qoʻrilmoqda.
- kripto-aktivlar boʻyicha faoliyat va “blokcheyn” texnologiyalari soʻasida xalqaro va xorijiy tashkilotlar bilan hamkorlikni har tomonlama rivojlantirish, raiamli iqtisodiyotda loyihalarni birgalikda amalga oshirish uchun “blokcheyn” texnologiyalarini ishlab chiqish sohasida faoliyat koʻrsatadigan yuqori malakali xorijlik mutaxassislarni jalb qilish masalalari koʻrilmoqda.

Xulosa va takliflar. Xulosa oʻrnida ta'kidlash joizki, COVID-19 pandemiyasi iqtisodiyotni tez sur'atlarda raqamlashtirish uchun ijobiy ta'sir koʻrsatadi. Milliy iqtisodiyotning tarmoq va sohalariga IT texnologiyalarini, blokcheyn texnologiyasini qoʻllash kam xarajat talab etib bir qator ijobiy natijalarga erishish mumkinligini koʻrishimiz mumkin. Masofadan turib ishlash, masofadan turib bilim berish va bilim olish, elektron savdolarni amalga oshirish, masofadan turib bank xizmatlarini taklif etish kabi rivojlangan mamlakatlarning tajribalari bugungi kunda mamlakatimizda ham keng qoʻllanilmoqda. Masofaviy ish rejimida ishlash davomida tarmoq va sohalarda yuzaga kelayotgan kamchiliklarni birin ketin bartaraf etish ishlari olib borilmoqda. Pandemiya sharoitida milliy iqtisodiyotni raqamlashtirish va blokcheyn texnologiyasini amaliyotda qoʻllash natijasida qoʻyidagi ijobiy natijalarga erishish mumkin:

Birinchidan, davlat miqiyosida barcha ish(xizmatlar) faoliyati boshdan oyoq toʻliq avtomatlashtirilishi va jarayonning toʻliq raqamlashtirilishi hamda davlat faoliyati bilan bogʻliq barcha daromad va xarajat turlarini toʻliq nazorat qilish imkoniyatining mavjudligi mazkur daromad va xarajatlarni doimiy ravishda optimallashtirish imkonini berishini koʻrishimiz mumkin. Bugungi kunda korxona va tashkilotlar oʻzlarining ish faoliyatiga IT texnologiyalarini qoʻllash natijalarida bir qator quyidagi qulayliklarga erishishlarini koʻrishimiz mumkin keltiriladi:

- joyga bogʻlanmagan holda yaxshi mutaxassis tanlab olish imkoniyati;
- uzoqdagi mijozlar bilan masofaviy ishlash. Bu xizmat safariga borishdan ancha arzonga tushadi;
- bevosita yaqin muloqotda ishlaydigan yuqori malakali mutaxassislar yordamida yanada sifatliroq xizmat koʻrsatish;
- mehnat samaradorligi, mijozlarga tunu-kun xizmat koʻrsatish;
- ish joyiga borish uchun vaqt sarflanmaydi (yoʻldagi tirbandlik, ob-havo sharoitlari), ish beruvchi uchun elektr energiyasi va ofis binolari ijarasida, ish joyini jihozlash borasida tejash (Muminova va b., 2020).

Ikkinchidan, blokcheyn tamoyillari orqali raqamlashtirish natijasida davlat byudjetini doimiy ravishda monitoring qilib borilishi, daromad va harajatlar oʻrtasidagi tafovut qaysi nuqtada sodir boʻlayotganligini aniqlash imkoniyati yuzaga keladi.

Uchinchidan, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, kiritilgan nazorat reglamentlari va inson omilining ta'sirini pasaytiradigan boshqa protokollarni joriy etilishi hamda energiya

iste'moli hamda resurslar samaradorligini oshirish, energiya sarfi yoʻqotishlarini pasaytirishga erishish mumkin boʻladi.

Toʻrtinchidan, katta hajmda yigʻilgan davlat faoliyatini toʻliq qamrab olgan ma'lumotlar bazasidan foydalangan holda turli darajadagi kritik tahlilllarni amalga oshirish, raqobat bozorida ilmiy asoslangan prognozlar orqali yuqori darajadagi aniqlik bilan bashoratlash, shuningdek, barcha ta'sir omillar hisobini matematik analitik bashoratlash usullari orqali kelgusida yuzaga kelishi mumkin boʻlgan muammoli vaziyatlarni oldindan aniqlash va ularni bartaraf etish yuzasidan boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatini yaratadi.

- COVID-19 pandemiyasi iqtisodiyotning barcha tarmoq va soxalariga tezlik bilan raqamli texnologiyalarni joriy etish zarurligini va korxona va muassasalar tomonidan kechiktirib boʻlmaydigan chora –tadbirlarni amalga oshirish kerakligini koʻsatdi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Muminova E., Honkeldiyeva G., Kurpayanidi K., Akhunova Sh. and Hamdamova S. (2020) Features of Introducing Blockchain Technology in Digital Economy Developing Conditions in Uzbekistan. E3S Web Conf., 159 04023. DOI: https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015904023
2. Iyer, S. R., & Simkins, B. J. (2022). COVID-19 and the Economy: Summary of research and future directions. Finance Research Letters, 47, 102801..
3. Бекмуродов Т.Ф. (2004) Исследования по компьютерной технике и информатике в Узбекистане: история и перспективы.|Сб. научных трудов НПО “Кибернетика” АН Руз - Ташкент, с.78-84.
4. Delardas, O., Kechagias, K. S., Pontikos, P. N., & Giannos, P. (2022). Socio-Economic Impacts and Challenges of the Coronavirus Pandemic (COVID-19): An Updated Review. Sustainability, 14(15), 9699.
5. Ходиев Б.Ю., Мусалиев А.А., Бегалов Б.А, Алимов Қ. (2007) Менеджмент информационных систем. -Т.: Фан, 342 с.
6. Кениг, А. В., & Плотников, В. А. (2022). Перспективы развития процессов цифровизации экономики в России под влиянием пандемии COVID-19. Экономическое возрождение России, (1 (71)), 113-119.
7. Васин, Т. М., & Субботина, Т. Н. (2022). Анализ антикризисного управления предприятиями в условиях в условиях пандемии COVID-19. Экономика и бизнес: теория и практика, (2 (84)), 21-25.
8. Лебедевская, О. А., & Литау, Е. Я. (2022). Малое и среднее предпринимательство в условиях пандемии COVID-19. Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент», (2), 160-172.
9. Ciravegna, L., & Michailova, S. (2022). Why the world economy needs, but will not get, more globalization in the post-COVID-19 decade. Journal of International Business Studies, 1-15.
10. Kurpayanidi, K. (2023). Интеграция инновационной деятельности и икт как источник трансформации. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 3 (2), 45-55. doi: 10.5281/zenodo.7699541
11. Tsoy, D., Tirasawasdichai, T., & Kurpayanidi, K. I. (2021). Role of social media in shaping public risk perception during COVID-19 pandemic: A theoretical review. International Journal of Management Science and Business Administration, 7(2), 35-41.

12. Kurpayanidi, K. I., Abdullaev, A. M., & Khudaykulov, A. (2020). Challenges of coping with the economic consequences of the global pandemic COVID-19. ISJ Theoretical & Applied Science, 5(85), 1.
13. Tkach, D. V. Y., (2020). Some questions about the impact of the covid-19 pandemic on the development of business entities. Theoretical & Applied Science, (11), 1-4.
14. Tsoy, D., Godinic, D., Tong, Q., Obrenovic, B., Khudaykulov, A., & Kurpayanidi, K. (2022). Impact of social media, Extended Parallel Process Model (EPPM) on the intention to stay at home during the COVID-19 pandemic. Sustainability, 14(12), 7192.

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I6Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).